

PROTOKOLL

17. juuni 2016 nr 1.11-1/4

Põllumajanduse ja maaelu arengu nõukogu

Algus kell 13.00, lõpp kell 15.40

Juhatas: maaeluminister Urmas Kruise

Protokollis: põllumajandusturu korraldamise osakonna juhataja Mai Talvik

Võtsid osa: Urmas Kruise, Illar Lemetti, Jaan Kallas, Toomas Kevvai, Mait Klaassen, Marko Gorban, Liia Lust, Jaak Läänemets, Aavo Mölder, Kaul Nurm, Kristjan Piirimäe, Vahur Tõnissoo, Einar Pärnapuu, Raul Rosenberg, Kalle Reiter, Tiina Saron, Kalmer Visnapuu.

Kutsutud: Mati Koppel, Aret Vooremäe.

Päevakord:

1. Sordiaretusprogrammi uuendamine
2. Tootmiskohustusega seotud otsetoetused 2017 - 2020
3. Riigiabi võimalused piima- ja sealihasektorile

1. Sordiaretusprogrammi uuendamine

Kuulati informatsiooni toiduohutuse ning teaduse ja arenduse asekslerilt Toomas Kevvailt ja kahelt programmi raames töid teostava asutuse esindajalt – Mati Koppel (Eesti Taimekasvatuse Instituut) ja Aret Vooremäe (Maaülikool).

Esitati küsimusi Sordiprogrammi uuenduste kohta ja rahvusvahelise koostöö kohta naaberriikide sordiaretajatega ja sordiaretuse võimalikust ärilisest taustast (V. Tõnissoo). Avaldati tunnustust seni tehtud töö eest ja rõhutati rahvusvahelise koostöö kõrval siiski rahvusliku tegevussuuna ja sortide tähtsust (K. Nurm). Toodi näiteid lähiminevikus toimunud kasulikust koostööst Soome kolleegidega (J. Läänemets). T. Kevvai selgitas, et ettekanded käsitlesid senise töö vahekokkuvõtet ja alust uue sordiaretusprogrammi koostamiseks. Vastuseks küsimustele selgitasid T. Kevvai ja M. Koppel senise töö põhimõtteid, toimunud rahvusvahelist koostööd ja toimunud arutelusid teemal, kas keskenduda loetud sortidele või säilitada siiski laiem baas, mis loob lisaväärtust nii intellektuaalse kapitali kui oskusteabe ja järjepidevuse alusel. Toodi näide Rootsi kogemusest, kus riiklik toetus kadus sordiaretuse

tagant, kuid taastati 5 aasta pärast, kuna saadi aru valdkonna tähtsusest. Avaldati arvamust, et kui kõik tootjad maksaksid autoritasu ka omatoodetud seemne eest, ei oleks valdkonna kulutused kaetud vaid ca 50% ulatuses (T. Kevvai). V. Tõnissoo tõstas küsimuse võimalikust ühissettevõtte loomisest lähinaabritega.

Otsustati: Info teadmiseks võtta. Soovitati edaspidi arutada erinevaid rahastusvõimalusi ja uue programmi ettevalmistust.

2. Tootmiskohustusega seotud otsetoetused 2017-2020

2016. aastal on võimalus käesoleva rahastusperioodi alguses tehtud otsuseid seotud otsetoetuste osas kohandada vastavalt kujunenud olukorrale. Tegu on korralise toetuskeemide ülevaatamisega, vastava võimaluse näeb ette Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus. Ettekande tegi põllumajandusturu korraldamise osakonna juhataja Mai Talvik.

V. Tõnissoo: Miks on võetud graafikute aluseks aastad 2009-2013, kriis hakkas 2014. aastal?

M. Talvik: Need aastad olid võetud aluseks esialgse referentsi arvutamisel, mille saatsime 2014. aastal Euroopa Komisjonile. Edasine on võrdlus selle referentsiga.

A. Mölder: Kas saaks eraldada Sigade Aretusühistu numbreid sigade kohta, see number oleks siis palju suurem?

M. Talvik: Tabelisse on küll sead toodud, kuid seotud toetustega see ei haaku, kuna sigadele seotud toetusi maksta ei ole võimalik.

K. Reiter: Aiandussektor on analüüsinud erinevaid numbreid ning kui toetuse eelarvet vähendatakse, siis võib aianduse arengule kriipsu peale tõmmata. Kui toetust makstakse vaid 1500 ha kohta, siis see ei ole ju tõsiseltvõetav osa põllumajandusest. Meile anti eelmise aasta ühikumääraga lootust, kuid nüüd tuleb uus sõnum, et ühikumäära summat vähendatakse. Numbreid on meile seletatud ja see muidugi oli üllatus, et see olukord nii hull on.

I. Lemetti: 2014. aastal, kui me skeemi tegime, siis anti lootust 238 eurole hektari kohta. See, et eelmisel aastal toetus kujunes üle 500 euro hektari kohta ei olnud põhjendatud. Meil peab olema hektari määr arvestustega põhjendatud. See lootus, mis oli 2014. aastal, jääb ka edaspidi 238 eurose ühikumäära näol. Aiandussektori kehva olukorda oleme me teadvustanud juba ammu ning kogu käesoleva rahastusperioodi jooksul on eraldi tähelepanu aiandusel olnud ka teiste meetmete alt, näiteks MAK raames.

V. Tõnissoo: Kas igaks aastaks on ÜPT ühikumäära vähenemine siis umbes 5 eurot?

I. Lemetti: Jah, see on iga aasta kohta.

V. Tõnissoo: Oleme teinud küsitluse, mille põhjal me tegime ka teile pöördumise ja mille teile juba saatsime. Küsitluse põhjal 80% vastanutest on vastu eelarve ümber jagamisele nii, et ÜPT ühikumäär väheneb. Ka suurem osa piimatootjatest ei toeta seda ettepanekut. Lahendus saab olla sektorisse raha juurde toomine.

Teine teema on ammlehma ning ute ja kitse kasvatamise otsetoetus, mille ära jätmist ei toeta 60% vastanutest ja ka puu- ja köögivilja kasvatamise otsetoetuse ühikumäära vähendamist ei toeta 60% vastanutest.

Äriplaanid on juba tehtud ning ka juristid sekkusid, öeldes, et kas ikka saab nii perioodi jooksul muudatusi teha, kui äriplaanid on juba tehtud. Toetuskeemide käima lükkamine on kindlasti soodustanud arenguid. On vaja sellist mõjuuringut, mis näitaks, et kui need toetused lõppevad, mis siis sektorites juhtub. Perioodi jooksul tingimuste muutmine on

ebaõiglane.

M. Talvik: Toetuskeemide ülevaatamise klausel on olemas õigusaktis alates 2011. aastast, see ei ole uus ning seaduse vastaseks pidada ei saa. Kui me ise neid toetusi ära ei lõpeta, siis võivad tulla Komisjoni audiitorid, kes ise need toetused meie käest tagasi nõuavad ning see ei ole kindlasti parem variant.

I. Lemetti: Ühtse pindalatoetuse puhul on tegemist ühe aastase toetusega. Kuna toetusluseid hektareid võib igal aastal vähemaks jääda või juurde tulla, siis on väga raske öelda, kui suureks kujuneb ühikumäär.

V. Tõnissoo: Õigustatud ootus tekib ju ikkagi, kui programm on käima lükatud, siis tekib ootus saada toetust kuni programmi lõpuni, kuigi teil on õigus toetused üle vaadata.

U. Kruuse: Ühiku surve on tulnud sellest, et meil on toetatavat pinda juurde tulnud võrreldes referentsiga, seega ei saa sendi täpsusega öelda, milline see hektari toetus olema saab ning sellega lõpuni arvestada ei saa. Kui me räägime eelarve kasutuse maksimaalsest 8%, mida saab seotud toetuste puhul kasutada, siis tuleb rääkida paindlikkusest ja mõistlikust suhtumisest. Võimalused, miks me oleme saanud sektoris eelnevalt seda maksta on see, et on toimunud vähenemine. Ja seetõttu „ümberjagamine“ ei ole antud kontekstis asjakohane väljend, vaid me kasutame neid instrumente, mida oleme kasutanud ka varasematel aastatel eelarve või ühikumäära arvestamisel, arvestades loomade arvu langust. Võtame teie arvamuse teadmiseks. Kurb on see, et kui päästerõngast nähakse üksnes täiendava raha andmises. Ka ühise põllumajanduspoliitika tegemine peaks olema rohkem olukorda arvestatav. Kui küsimus on selles, et teravilja kasvatajad ja piimakasvatajad ei saa kokkuleppele ning ainuke pääsetee on lisaraha, siis see ei ole arutelu koht, kuid me võtame selle arvamuse teadmiseks. Tahtsime oma ettepanekuid rohkem tutvustada.

K. Nurm: Täiendan, et küsimustele vastamine oli väga aktiivne. Ollakse jäigad toetuse ümberjagamise suhtes. On arusaadav, et tuleb toetada piimasektorit, kuid julgen prognoosida, et selle aasta kõige suurem langeja saab olema teravilja sektor, kuna vihma ei ole tulnud osades kohtades isegi 2 kuud ning talvekahjud olid suured, tuli teha ümberkülvid, seega teravilja saak on juba ette korstnasse kirjutatud. Ei ole mõttekas raha ära võtta sealt, kus näeme järgmist kriisi tulemas. Seega ka meie näeme, et reaalne lahendus oleks raha juurde leida, mitte seda ümber jagada. Aiandustoetus on innustanud uusi tegijaid juurde tulema ning hakkama rohkem vastavaid kultuure kasvatama. Ammede ja uttede, kitsede osas peabki tulema kasv, kuna eesmärgid on nii seatud ning me peamegi laskma nendel sektoritel kasvada. Ja mis puudutab võimalikku toetuste tagasinõuet, siis nende osas tulebki võtta risk ning ollagi valmis tagasi maksmiseks. Nii olekski mõistlik, paljudes riikides ongi sellised maksed eelarvesse arvestatud. Olukord on tõepoolest tõsine.

M. Talvik: Me tahakski, et kõik sektorid õitseks ning neid tõusule aidata, kuid selle toetuse juures on väga ranged piirangud ning Komisjon võtab seda väga rangelt. Toetuse tagasinõude puhul summad, mis on arvatud riigieelarvesse, katavad vaid administratiivseid kulusid, kuid summad, mis on välja makstud, tuleb tagasi nõuda konkreetse tootja käest. Itaalia piimakvoodi trahvi näite puhul on Komisjon rõhutanud, et kuigi riik vahepeal maksis ära, siis riik peab taotlejatelt makstud summad tagasi nõudma.

K. Nurm: Selle näite puhul on oluline vahe, kuna oli selge rikkumine, kuid antud juhul ei saa rikkumist tootja tasemele viia. On ka ohustatud piirkonnad, millele võib maksta seotud toetusi, nt saared, äärealad. Tahaks loota, et veel sel aastal tehakse lisaeelarve, kus oleksid vahendid nii kriisi jaoks, kui ka üleminekutoetusteks.

U. Kruuse: Need otsused on teineteisest sõltumatud. Ettepanekud, mis ministeerium täna on arutelule toonud, ei lähtu riigieelarvest, vaid soov on kasutada võimalikult hästi antud eelarvet. Nii kaugemale ei saa minister ega ministeerium minna, et võtta teadlikult risk võimaliku tagasimakse osas. Me peaksime vaatama seda, mis on Eestile loogiline. Kui eelnevalt on ministeerium püüdnud asju lahenda vastu tulles sektoritele ning teades, et me juba oleme natuke üle reeglite läinud, siis nõuda selle jätkamist ja teha küsitlus on huvitav tendents. Me võtame need arvamused teadmiseks.

K. Visnapuu: 7 aasta jooksul on 2700 farmerit teinud otsuse piimasektorist üle minna teistesse sektoritesse ning toota midagi muud. Sellised otsused on tehtud millegi põhjal.

Kui me teeme täna otsuse, siis raha tuleb ju alles 2017. aasta teises pooles ehk siis ei aita see piimasektorit veel see aasta. Järgmises ettekandes on tehtud ka arvutused ning kahjum lehma kohta on 580 eurot aastas, see 90 eurot ei aita. Kui tehakse otsus lahkuda sektorist, siis tehakse otsus nagunii sõltumata otsusest eelarve ümber jagada. Oleme solidaarsed tootja organisatsioonidega ning oleme valmis loobuma ammlehma kasvatamise otsetoetusest.

U. Kruuse: Ükski kriisiabi ei saa võistelda teatud majandustingimustega, see saaks olla ainult pehmendav asjaolu teatud otsuste tegemisel. Küsimus täna ei ole 5 euros hektari kohta ega milleski muus, küsimus on hinnas, mida piima eest makstakse.

K. Nurm: Tuleb ka muid regulatsioone vaadata, näiteks võeti vastu resolutsioon ebaausate kaubandustavadega võitlemiseks. Näiteks Maxima müüb sama piima 25 sendise hinna vahega Eestis ja Lätis, Eestis lubatakse müüa alla omahinna, Lätis aga ei lubata. Ega see ei jää viimaseks kriisiks. Kutsuks üles kogu seaduse pakette korrigeerima. Õiglased hinnad võiksid hakata välja tulema.

E. Pärnpuu: Ei toeta neid ettepanekuid. Metsaomanikud ja väikemaomanikud jäävad ÜPT osas veel vaesemaks. Ka hekseldamise nõuete tõttu jäid väikesed ettevõtted kehva olukorda. Tuleks ikka üle vaadata ja mitte muuta tingimusi, mis on püsinud pikemat aega.

V. Tõnissoo: Ministeerium on teinud ettekandega tõsise töö, kuid mõistame, et mängumaa on piiratud, kuna valitsusest ei ole tulnud eelarve lubadusi. Üks pool paketest on amme ja ute toetus, kuid teine pool on ÜPT ühikumäära vähendamine. See on väga problemaatiline, et võtta 5 eurot ÜPT-st ära ja panna piimasektorile toetuseks. See on asendustegevus. Põllumeeste organisatsioonid kinnitavad, et tegutsevad edasi, et täiendav raha saada ning lähevad lõpuni välja, et saaks üleminekutoetusteks raha. Oleme plaerinud sügisel selleks streiki. Igal juhul tuleb tuua kriisi jaoks raha juurde.

U. Kruuse: kui see raha välja makstakse, siis osad ettevõtjad selle hinna taseme peal peavad ilmselt lõpetama ja see neid ei päästa.

Otsustati: Info ja avaldatud seisukohad teadmiseks võtta. Vajadusel uute kirjalike ettepanekute esitamiseks tähtaeg 20. juuni 2016.

3. Riigiabi võimalused piima- ja sealihasektorile

Märtsi nõukogus esitles volinik võimalust kriisis olevate sektorite tootjatele teatud lisaabi andmise võimaluste kohta riigiabina (1. vähese tähtsusega abina; 2. lühiajaline laen või tagatis alandatud intressimääraga riigiabina; 3. erakorralise riigiabina tootmise vähendamise/külmutamise kohustusega). Täna on laekunud juhendmaterjalid, kogutud võimalikke statistilisi andmeid ja kohtunud täiendavate küsimuste osas Euroopa Komisjoni

ametnikega. Eestis on kriisiolukorras sektorite toetamiseks 2017. aasta riigieelarvesse planeeritud 4,6 miljonit eurot. Ettekande tegi põllumajandusturu korraldamise osakonna juhataja Mai Talvik.

Esitati küsimusi nii riigiabi maksmise võimalike meetodite detailide kohta kui ka üldisemaid seisukohti sektori toetamise osas. Sõna võtnud PMAN liikmete sõnul sisaldas ettekanne palju uut infot ning seisukohad vajavad alles kujundamist. Vähendamise/külmutamise kohustusega erakorralise riigiabimeetme osas väljendati toetust loomade arvu aluseks võtmisele ning sooviti selgitust kohustuse võtmise perioodi pikkuse osas (V. Tõnissoo). Toodi esile likviidsuslaenude väljastamise võimalus ja selleks piisava ressursi olemasolu vajalikkus, intressimäära alandamine mitte 0% vaid nn hapuks minevate laenude katteks vajalik siiski vähemalt 1% (R. Rosenberg). Küsiti, miks erakorralise riigiabimeetme puhul ei toetata raskustes tootjaid (M. Klaassen).

Vastuseks kohustuse võtmise perioodi pikkuse kohta selgitas M. Talvik, et Komisjoni juhendmaterjal on tootmise külmutamise/vähendamise kohustuse võtmise perioodina viidatud küll 3-6 kuule, kuid kohtumisel komisjoni ametnikega öeldi, et pigem 6 kui 3 kuud ja seetõttu on esitatud näites toodud 4 kuud. Riigiabi ei saa maksta sellistele raskustes tootjatele, kes vastavad riigiabi reeglites määratletud raskustes olevate ettevõtja definitsioonile¹. Avaldati soovi välja selgitada n.ö võimalik maksimaalne riigiabi summa, arvestades maksimaalset summat individuaalse tootja kohta 15 tuhat eurot (V. Tõnissoo). Maaeluminister U. Kruuse selgitas, et toetuskeem on vaid vahendiks toetuse väljamaksmisel ja mitte vastupidi ning et igasuguseid arvestusi võib ju teha, kuid pole mõtet nt 5 lehmaga tootjale välja maksta kõik 15 tuhat eurot. Väljendati arvamust, et meetmete tegemisel on esmatähtis arvestada piimakarjade arvu vähenemist ning et väljapakutud meetmetest oleks kiireimalt rakendatav vähese tähtsusega abi, likviidsustoetus sobib vaid osadele tootjatele ning vähendamise/külmutamise kohustusega erakorraline riigiabi oleks võib-olla otstarbekaim, aga kindlasti aeganõudvaim ja kohmakaim (K. Nurm). Lisati, et jõudluskontrolli järgi on paljudel tootjatel piimatoodang tõusnud ja ei saa pahaks panna, et püütakse vähemaga rohkem ära teha (A. Mölder). Tõstatati toetusesumma sektoritevahelisest jaotusest (75% piima- ja 25% sealihasektor) kinnipidamise vajalikkus läbivalt ühe meetme puhul (V. Tõnissoo). Illar Lemetti tuletas meelde, et on võimalik rakendada erinevaid meetmeid korraga, kuid eesmärk peab olema meetmetel erinev, näiteks on lubatud korraga laenude andmine likviidsusprobleemide lahendamisel ja toetus tootmise vähendamiseks/külmutamiseks.

Otsustati: Info ja avaldatud seisukohad teadmiseks võtta. Vajadusel uute kirjalike ettepanekute esitamiseks tähtaeg 20. juuni 2016.

(allkirjastatud digitaalselt)
Urmas Kruuse
Nõukogu esimees

(allkirjastatud digitaalselt)
Mai Talvik
Protokollija

¹ [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A52014XC0701\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A52014XC0701(01)), punkt 35 alapunkt 15